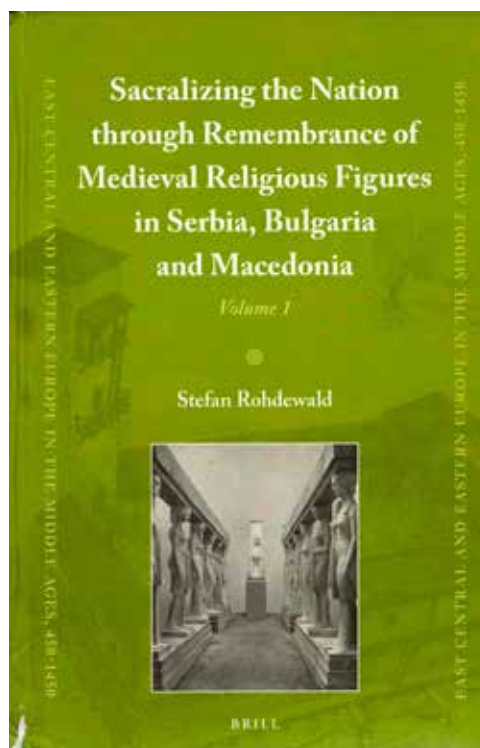

Branislav J. Cvetković

STEFAN ROHDEWALD, SACRALIZING THE NATION THROUGH REMEMBRANCE OF MEDIEVAL RELIGIOUS FIGURES IN SERBIA, BULGARIA AND MACEDONIA, East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450, translated by Tim Barnwell – edited by Florin Curta and Dušan Zupka, Leiden – Boston, Brill, 2022, Vol. 1, 485 pp.; Vol. 2, 495 pp.

Бранислав Ј. Цветковић

ШТЕФАН РОДЕВАЛД, ПОСВЕЋЕЊЕ НАЦИЈЕ ОДРЖАВАЊЕМ УСПОМЕНА НА СРЕДЊОВЕКОВНЕ СВЕТИТЕЉЕ У СРБИЈИ, БУГАРСКОЈ И МАКЕДОНИЈИ, East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450, превео Тим Барнвел – уредили Флорин Курта и Душан Зупка, Leiden – Boston, Brill, 2022, 1. том, 485 стр.; 2. том, 495 стр.

This book in two volumes of 982 pages follows Stefan Rohdewald's German original thesis *Götter der Nationen. Religiöse Erinnerungsfiguren in Serbien, Bulgarien und Makedonien bis 1944*, published by Böhlau in 2014.

Having started career of an historian at the Universities of Zurich and Frankfurt, he proceeded at Passau and Gießen, and is now professor at the University of Leipzig. His main interests are studies of trans-cultural structures of memory concepts of long duration between East and West of Europe, entanglement history, culture of remembrance, and nationalism as religion.

This monumental oeuvre is made up by five parts, the main three of which have multiple chapters and subchapters. The Introduction presents major issues of research providing overview of vast scholarship with sources (p. 1-32), with listing all the reviews of the German edition. The first part endeavors the earliest body of sources through which the author identifies medieval cults of ecclesiastics, royals and state capitals up to 18th Century as paradigms for memory figures of the Orthodox South Slavs in the Balkans (p. 33-159). Focusing on Bulgarian and Serbian political-religious discourses he meticulously analyzes textual evidence on saints different in origin, from Sts Cyril and Methodius, Kliment of Ohrid, and Paraskeve, to the Bulgarian Tsars Boris and Petar, John Vladimir of Skadar, to hermits John of Rila, Ioakim of Osogovo, Gabriel of Lesnovo, Prohor of Pčinja, and the holy royals and church princes of medieval Serbia, Simeon Nemanja and Sava, with other Nemanid dynasts and actors of the Kosovo myth, Prince

Последња књига Штефана Родевалда, у два тома са 982 странице, следи његову тезу, објављену на немачком као *Götter der Nationen. Religiöse Erinnerungsfiguren in Serbien, Bulgarien und Makedonien bis 1944*, код издавача Böhlau 2014. године.

Као историчар Шт. Родевалд почиње на универзитетима у Цириху и Франкфурту, наставља у градовима Пасау и Гисен, те прелази на лајпцишки универзитет. Његова главна интересовања су изучавање међукултурних веза у концептима сећања дугог трајања између Истока и Запада Европе, историје преплитања, културе сећања, те национализма као религије.

Ово колосално дело састоји се од пет делова а три главна имају по неколико мањих поглавља и потпоглавља. Увод пружа преглед главних тема истраживања с увидом у претходне студије и изворе (стр. 1-32), као и побројане приказе немачког издања. Први део књиге посвећен је најранијим изворима у којима аутор анализира црквене и државне култове, као и престонице православних Јужних Словена на Балкану, од средњег века до новијег доба, као меморијалне обрасце за културу сећања (стр. 33-159). С фокусом на бугарским и српским политичко-религијским наративима аутор пажљиво анализира писана сведочанства о светитељима различитог порекла, почев од Св. Ћирила и Методија, Св. Климента Охридског и Св. Петке, преко бугарских царева Бориса и Петра, цара Јована Владимира, пустињака Јована Рилског, Јоакима Осоговског, Гаврила Лесновског и Прохора Пчињског, до светих владара и клирика средњовековне Србије, Св. Симеона Немање и Св. Саве, других Немањића, као и актера косовског мита, кнеза Лазара и деспота династија

Lazar and Despots from the Lazarević and Branković dynasties. This is prelude for the next two chapters which elaborate the network of adapted versions of medieval myths in service of state and church propaganda. The second chapter deals with invention of the Balkan Christian nations within European agenda in the 19th Century, obscured by the attempts to overcome the “Asiatic” heritage (p. 160-485). It outlines blurred proto-histories, chronicles and genealogies resurrected through invention of traditions and by nationalizing old Christian saints against regional cultic praxes of identical contents. The third part gives insight of ideological platforms aimed to mobilize and sacralize nations (1918–1944) through religious remembrance (p. 487-841). Comparative analysis elucidates how local memory figures were used in journalism, historiography, sermons, and daily politics of the newly formed states whose elites desperately searched for proofs of ancient and divine roots of their nations with misuse and abuse of facts invoked by postcolonial frustration. Here, it should be noted, the author lacks to stress that it actually comes from subconscious awareness that modern European religion stems from converts as its very origin was the Near East, while being imposed to the peoples by the both foreigners and high classes. That is why tribes invent philetist national God because such “domestic” deities are much easier to embrace. The book ends with conclusion of the main findings (p. 842-899), an index (p. 970-981) and bibliography (p. 901-969), with 988 of scholarly references, 140 volumes of sources, and 82 newspapers and magazines.

With diachronic comparative approach for medieval, early modern

Лазаревића и Бранковића. Овом уводу следе наредна два поглавља где аутор разотрива мрежу прилагођених верзија средњовековних митова у служби државне и црквене пропаганде. У другом делу разматра како су током 19. века балкански хришћански народи видели себе у оквиру процеса европеизације уз сталан притисак да се превазиђе старо „азијатско“ наслеђе (стр. 160-485). Ту он испитује нејасне протоисторије, хронике и родослове оживљене измишљеном предајом, као и национализовањем древних хришћанских светитеља на фону регионалних културних обичаја идентичног садржаја. Трећи део пружа увид у идеолошке платформе које имају за циљ да мобилишу и сакрализују нацију неговањем верског памћења (1918-1944). Упоредна анализа разјашњава како су новинари, историчари, свештеници и дневна политика користили ликове везане за места локалних меморија у новоформираним државама чије су елите очајнички трагале за доказима древних и светих корена својих народа, често уз злоупотребу чињеница услед постколонијалне фрустрације. Аутор пропушта да укаже на то да та фрустрираност лежи у подсвесном сазнању да постојећа европска религија почива на конвертитима, да јој је порекло Блиски исток, те да су је домаћем становништву наметали како странци, тако и виши слојеви. Зато су племена стварала сопственог филетистичког и националног Бога пошто је такво „домаће“ божанство било много лакше пригрлити. Књига се завршава закључком с прегледом најважнијих налаза (стр. 842-899), индексом (стр. 970-981), као и библиографијом (стр. 901-969), са 988 научних референци, 140 томова извора и 82 наслова новина и часописа.

or modern periods the author makes his point, in that south-eastern Europe ended up in extremism failing to provide ethnic and cultural plurality, but not without omissions or faults: if he had used medieval charters he would have had stronger basis for his first chapter, and what is also vague is how scholars treat both the outcome of the Blackbird Battle or its overall background (cf. the breakthroughs by S. Ćirković, A. Krstić, M. Šuica, I. Čolović). What is also neglected is the vernacular epic poetry as tissue for inventing traditions. Instead of abundant quotes in footnotes given in translation, which are often repeated in the main text for no obvious reason, imagery should have been used more since the book contains only 26 illustrations.

And there are errors: in Index on p. 979 the same figure appears twice, Stefan Dušan and Stefan Uroš IV Dušan; the Serbian Uprising was not in 1806 (p. 858) but in 1804; pp. 496, 805 render "anamet" instead of "amanet", translated "commandment", which actually means covenant, vow, oath; on p. 803 instead of "be sanctified, new Serbian Jerusalem" it must state "be enlightened" after "Φωτίζου, φωτίζου ή νέα Ιερουσαλήμ ..." from Isaiah, and John Damascene; on p. 406 instead "under one blood (pod jedan krov)" it must be "under one roof" since it is not Russian кровъ for blood but Serbian кров for roof; on p. 426 the relics of Stefan the First Crowned were not "in 1839 translated from the monastery of Kalenić in Austrian/Hungarian territory to Studenica in Serbia", since Kalenić sits in the central Serbia and the relics, before returning to Studenica, were actually brought to Kalenić from Srem (Sirmium, Sirmia) in Hungary.

Дијахронијски упоредним приступом средњовековном, предмодерном и модерном периоду аутор утврђује да се југоисточна Европа нашла у екстремизму не успевши да оствари етнички и културни плуралитет; ипак, аутор чини извесне пропусте: да се користио средњовековним повељама, имао би јаче аргументе за прво поглавље, као што недостаје увид не само у нова сазнања о Косовској бици већ и њену укупну позадину (в. значајне радове С. Ћирковића, А. Крстића, М. Шуице, И. Чоловића). Такође је занемарена народна епска поезија као плодно тло за стварање традиције. Уместо што се многи цитати у преводу у фуснотама без имало разлога понављају у основном тексту књиге, она је требало да садржи много више илустрација пошто у њој има само 26 репродукција.

А у књизи има и омашки: у индексу на стр. 979 два пута се појављује иста личност, Стефан Душан и Стефан Урош IV Душан; српски устанак није био 1806. (стр. 858) већ 1804. године; на стр. 496 и 805 јавља се реч „анамет“ а требало би „аманет“ која је преведена као „commandment (заповест)“ уместо завет (covenant), обећање (vow), заклетва (oath); на стр. 803 уместо „be sanctified, new Serbian Jerusalem“ морало би да буде „be enlightened“ према „Φωτίζου, φωτίζου ή νέα Ιερουσαλήμ...“ из Исаијине књиге као и Јована Дамаскина; на стр. 406 уместо „under one blood (pod jedan krov)“ мора бити „under one roof“, јер ту није кровъ на руском већ кров на српском; на стр. 426 мошти краља Стефана Првовенчаног нису „1839. године пренете из манастира Каленића на аустријско/угарској територији у Студеницу у Србији“, јер се Каленић налази у централној Србији те су мошти, пре повратка у Студеницу, заправо донете у Каленић из Срема (Сирмијум), тада у Мађарској.